

TRANQUIST
UTVÄRDERING

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

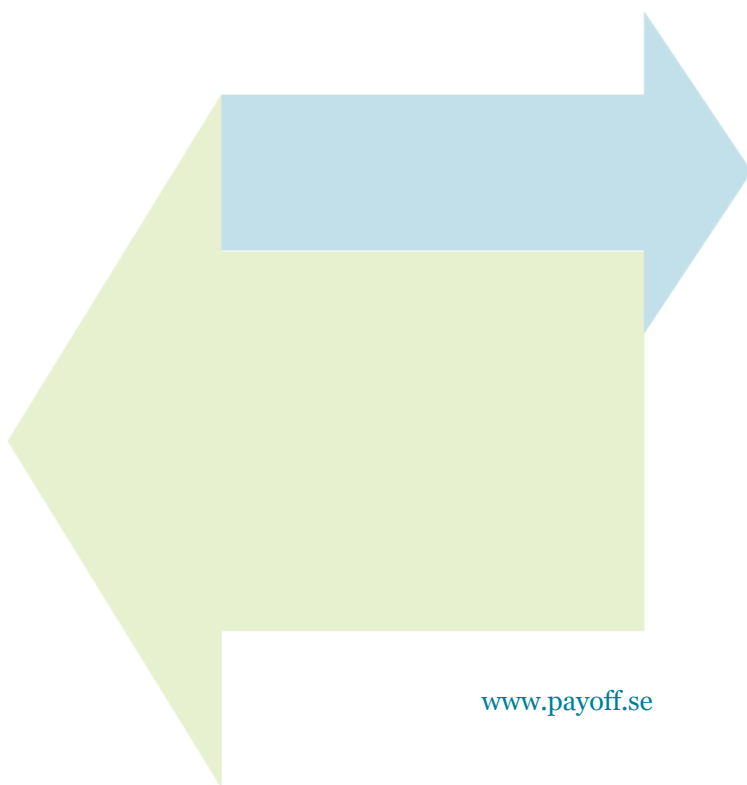

Utvärdering projekt Försteg

Delrapport

Samordningsförbundet Östra Östergötland

2022-05-11

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund	3
Grundläggande projektidé	3
Delprojekt Valdemarsvik.....	3
Delprojekt Söderköping	4
Utvärderingens uppdrag	4
Målbild projekt Försteg.....	4
Organisationsnivå.....	5
Individnivå.....	5
Kompletterande utredning.....	5
Rapportens fokus	6
Skapade resultat.....	7
Projektets deltagare	7
Omedelbara resultat vid avslut	9
Genomförande och utveckling.....	11
Deltagarnas berättelser	11
Synpunkter från personal och representanter för ledningen.....	12
Projektkompetens och förankring	12
Verksamheten är förankrad i teorin.....	13
Lokala verksamheter vs målgruppens behov	14
Analys och rekommendationer.....	15
Ledning och styrning.....	15
Deltagarna får ett bra stöd	15
Individuell anpassning och horisontella principer.....	15
Rekommendationer.....	16

Inledning

Bakgrund

Projekt Försteg är ett så kallat paraplyprojekt, där Samordningsförbundet Östra Östergötland är projektägare. Verksamheten bedrivs sedan i kommunala delprojekt i Valdemarsviks och Söderköpings kommuner. I den ursprungliga ansökan fanns även ett delprojekt i Norrköping, vilket skulle bedrivas av Region Östergötland och Norrköpings kommun. Under analysfasen beslutade emellertid Region Östergötland, som skulle vara projektägare för det lokala delprojektet i Norrköping, att hoppa av. Därefter har projekt Försteg drivits vidare i Valdemarsvik och Söderköping. Projekt Försteg drivs genom finansiering från Europeiska Socialfonden.

Grundläggande projekttidé

Bakgrunden till projekt Försteg är att det finns målgrupper, vilka har en mycket låg arbetsförmåga och som inte klarar att ta del av exempelvis Arbetsförmedlingens ordinarie insatser. Målgrupperna bedöms ha en potentiell arbetsförmåga, men behöver ett inledande stöd för att bryta isolering och påbörja stegförflyttningar mot arbete och studier. Individerna är därför i behov av någon slags förrehabiliterande insats.

Projekt Försteg är därmed tänkt att vara den första länken i individens rehabiliteringskedja. Denna första länk handlar om insatser för personer med mycket låg arbetsförmåga. Insatserna behöver vara specialanpassade och med långsam kravstegring. Med stöd av projekt Försteg är tanken att deltagarna ska öka sin arbetsförmåga, för att i nästa steg kunna gå vidare till exempelvis Samordningsförbundets Plattformsverksamhet eller insatser inom Arbetsförmedlingens eller kommunernas ordinarie verksamheter.

Inom ramen för projekt Försteg ingår även att förbättra och utveckla samverkan mellan myndigheter och organisationer så att glappen minskar och individen får ett stöd som tar hänsyn till personens hela livssituation. Det slutgiltiga målet för deltagarna i Försteg är arbete och studier, men resan dit kan se olika ut och målet är inte i första hand att detta ska uppnås inom ramen för projekttiden.

Försteg arbetar utifrån ett salutogent förhållningssätt, med fokus på det friska och individens resurser. Individens rehabilitering bygger på samordnad, individuell planering. Insatserna ska bestå av motiverande insatser, hälsofrämjande insatser och arbetsrehabiliterande insatser för att stödja individens utveckling mot egenförsörjning. Arbete kan även innebära att stödja individen i kontakter med vården för att få medicinska insatser samt kontakt med andra myndigheter.

Delprojekt Valdemarsvik

Inom Valdemarsviks kommun har förrehabiliterande insatser byggts upp inom kommunens arbetsmarknadsenhet, vilket har skett i samverkan och med finansiering från Samordningsförbundet. Men det behövs fler arenor för att stödja målgruppen.

Kommunens arbetsmarknadsenhet arbetar sedan tidigare med arbetslösa personer. Det finns individer, vilka står särskilt långt från arbetsmarknaden och som behöver extra stöd. Dessa har inledningsvis andra behov, än vad Arbetsmarknadsenheten kan stödja med. Med hjälp av Försteg i Valdemarsvik vill kommunen därför bygga upp en förrehabiliterande verksamhet med fokus på grön och djurunderstödd rehabilitering på en hästgård. Verksamheten på hästgården bedrivs i upphandlad form. Dessutom har insatsen Försteg lätt svenska startats under mars 2022. Verksamheten har i början av maj 18 deltagare. Denna insats kommer att analyseras i utvärderingens slutrapport.

Delprojekt Söderköping

Inom Söderköpings kommun har förrehabiliterande insatser byggts upp inom kommunens arbetsmarknadsenhet, vilket har skett i samverkan och med finansiering från Samordningsförbundet. Men det behövs fler arenor för att stödja målgruppen. Inom ramen för projekt Försteg ska Söderköpings kommun bygga upp en verksamhet som stödjer unga personer med NPF-diagnos att närma sig arbetslivet. För denna målgrupp behövs omfattande individuell stöttning för att individerna på sikt ska kunna göra stegförflyttningar mot arbete och studier. Verksamheten bedrivs som djurunderstödd rehabilitering på en hästgård, med hjälp av arbete i växthus samt i kommunens fritidslagerverksamhet där man lånar ut fritidsutrustning. Verksamheten på hästgården bedrivs med kommunens personal inom ramen för en föreningsdriven hästgård. Försteg har också kompletterat verksamheten med alpackor. Dessutom har insatsen Försteg lätt svenska startats under januari 2022. Verksamheten har i början av maj sju deltagare. Denna insats kommer att analyseras i utvärderingens slutrapport.

Utvärderingens uppdrag

Utvärderingen ska stödja projekt Försteg genom att analysera och återföra användbar kunskap och rekommendationer, vilka kan vara till nytta vid tillvaratagande av lärdomar och vid en framtida implementering inom ordinarie myndigheter samt inom insatser finansierade av Samordningsförbundet.

Utvärderingen ska beskriva och analysera framgångsfaktorer och utvecklingsområden. Det ska ske genom lärande utvärdering genom att följa projektets planering, genomförande och skapade resultat. I arbetet ska utvärderarna särskilt beakta de horisontella kriterierna. Detta kommer inte att göras under någon separat rubrik, utan vävs in den allmänna utvärderingen av projektet. Genom utvärderingen ska projektet kunna utveckla styrning, organisering, uppföljning samt effektivisera arbetet över tid. Analyser ska ske utifrån riktlinjer inom utlysningen samt i förhållande till beslutade mål. Utvärderarna ska arbeta när och tillsammans med projektet för att skapa så stor nytta för projektet som möjligt.

Målbild projekt Försteg

Nedan beskriver vi projektets målbild enligt den ursprungliga ansökan. I denna finns mål beskrivna både på organisations- och individnivå.

Organisationsnivå

- Att samverkan mellan parterna förbättras och att det finns en tydlig struktur för att förhindra att individer "faller mellan stolarna".
- Att det finns en tydlig struktur att fortsätta samordningen med tydliga roller och mandat.
- Att det blivit tydligt vilka arbetsmetoder som är lämpliga att arbeta med inom förstegsverksamhet.

Individnivå

- 80 procent av deltagarna i projektet ska uppleva en positiv stegförflyttning närmare arbetsmarknaden eller studier.
- 50 procent av deltagarna ska efter projektet ha en planering för nästa steg mot arbete eller studier.

Under analysfasen, och efter delprojekt Norrköpings avhopp, gjordes en uppdaterad målbeskrivning. I avstämningsrapporten framgår att Projekt Försteg i Söderköping och Valdemarsvik har för avsikt att kunna stötta ca 90–100 personer vidare för att närma sig arbetsmarknaden/studier och för att bli självförsörjande. Målet är en jämn könsfördelning bland deltagarna med hälften kvinnor och hälften män. Ambitionen är att deltagarna ska få en bättre upplevd hälsa och en känsla av sammanhang i sina liv. Eftersom det handlar om personer som står allra längst ifrån arbetsmarknaden så kan det vara svårt för dessa att helt vara klara för arbete eller studier under projekttiden. De kanske i stället kommer att gå vidare inom Samordningsförbundets plattformsverksamhet, för att inom 1–2 år nå egen självförsörjning eller ännu längre fram efter avslut.

När det gäller organisationsnivån beskrivs att parterna har ambitionen att kunna implementera åtminstone vissa delar av projektet i ordinarie verksamhet efter projekttidens slut.

Kompletterande utredning

Under uppdraget att stödja projekt Försteg har styrelsen för Samordningsförbundet Östra Östergötland gett utvärderarna ett kompletterande uppdrag, vilket finansierats i sin helhet av samordningsförbundet. Uppdraget var att titta på orsakerna till att regionen valde att dra sig ur som delprojektägare för delprojektet i Norrköping. Detta fick till följd av att en omfattande del av de ursprungliga deltagarna i Försteg inte längre var aktuella som deltagare. I förlängningen ledde det till att en ändringsansökan behövde göras för projekt Försteg, där omfattningen och budgeten för projektet ändrades.

Även om detta var ett separat uppdrag är det viktigt för förståelsen av projektet vad den kompletterande utredningen kom fram till. Nedan redovisas mycket kort de viktigaste punkterna i utredningen.

- Bland berörda parter finns en stor samstämmighet att den grundläggande projekttiden för Försteg är bra och att det är viktigt att göra satsningar på den aktuella målgruppen.

- Att projektansökan togs fram under tidspress har haft betydelse för förankringen av projektet, vilket varit en bidragande orsak till att Norrköping valde att dra sig ur.
- Det har funnits ett bristande förtroende mellan parterna och samordningsförbundet, vilket har accelererat på grund av den pressade projektprocessen. Men i grunden finns en positiv syn på samordningsförbundets verksamhet.
- Låg ESF-kunskap inom samordningsförbundet och parterna har bidragit till de svårigheter som projektet har upplevt och att Norrköping i slutändan valde att dra sig ur.
- Efter att Norrköping dragit sig ur fungerar projekt Försteg bättre, men genomförs i betydligt mindre skala. Projektet har dock fortfarande en för låg kunskap kring hur ESF-projekt finansieras och genomförs, vilket har påverkat projektet även under den fortsatta projektperioden.

Rapportens fokus

Detta är en delrapport avseende utvärderingen av projekt Försteg. I delrapporten har vi valt att fokusera på områden som vi bedömer är viktiga att belysa utifrån var projektet befinner sig. I rapporten fokuserar vi på att redovisa och analysera de resultat som projektet har skapat hittills under projektiden. Vi analyserar resultaten utifrån projektets deltagarstatistik samt omedelbara resultat vid avslut. Försteg lätt svenska analyseras inte i denna delrapport, eftersom detta är en nystartad verksamhet. Utvärderingen har i nuläget helt enkelt inte tillräckligt med data för att kunna bedöma denna verksamhet. Vi kommer istället att återkomma kring detta i utvärderingens slutrapport.

I den kommande slutrapporten kommer vi följa upp och analysera pandemins effekter på projektet, göra fördjupade analyser av respektive delprojekt, analysera den interna uppföljningen med hjälp av BIP-indikatorer, göra fördjupade analyser med stöd av SUS-data och titta på samverkan. I slutrapporten kommer vi också göra en uppsummering kring de frågeställningar som det totala utvärderingsuppdraget ska bidra med kunskap kring.

Skapade resultat

Försteg är ett projekt som finansierats av Europeiska Socialfonden. Det innebär att projektet ska använda sig av det resultatbaserade arbetssätt som tillämpas av Socialfonden och förhålla sig till den kontext som skapas genom de ramar som denna finansiering ställer upp. Det innebär att det finns en struktur för uppföljning av utfall och resultat i projektet, vilket utgör grund för analysen nedan.

De uppgifter som redovisas nedan är hämtade från projektets egen rapportering till SCB inom ramen för Socialfondens uppföljningssystem. Det finns även uppgifter tillgängliga från projektets redovisning i SUS, vilket är det uppföljningssystem som används inom Samordningsförbundet. Då dessa uppgifter i första hand avser avslutade deltagare kommer detta underlag att i användas i den avslutande analysen från utvärderingen. Anledningen är att det i nuläget är relativt få deltagare som avslutats och att de mönster som framkommer i detta skede inte är representativa för helheten.

Projektets deltagare

Ambitionen i den projektansökan var att Försteg skulle nå minst 524 deltagare, varav 50 procent kvinnor och 50 procent män. Under analysfasen, och efter Norrköpings avhopp från projektet, ändrades målet till att projektet skulle omfatta ca 90–100 deltagare, varav hälften kvinnor och hälften män. När utfallet av Försteg så här långt summeras med hjälp av uppgifter från projektets redovisning till SCB t o m mars 2022 framgår att det totalt har redovisats 66 unika deltagare, varav 32 kvinnor och 34 män.

Deltagare				Timmar		Timmar per deltagare
		Antal	Andel	Antal	Andel	
Valdemarsvik	Kvinnor	20	80%	373	42%	19
	Män	5	20%	515	58%	103
	Totalt	25	100%	888	100%	36
Söderköping	Kvinnor	12	29%	1192	22%	99
	Män	29	71%	4143	78%	143
	Totalt	41	100%	5335	100%	130
Totalt	Kvinnor	32	48%	1565	25%	49
	Män	34	52%	4658	75%	137
	Totalt	66	100%	6223	100%	94

Av tabellen framgår att 25 deltagare redovisats i Valdemarsvik och 41 deltagare redovisats i Söderköping, dvs totalt 66 deltagare. Av dessa är totalt 32 kvinnor och 34 män, vilket ligger i linje med målbilden för projektet som helhet när det gäller jämn

könsfördelning. Könsfördelningen skiljer sig emellertid åt mellan delprojekten. I Valdemarsvik har 80 procent av deltagarna varit kvinnor och 20 procent män. I Söderköping är det tvärtom då 71 procent av deltagarna varit män och 29 procent kvinnor. Orsaken till detta är i dagsläget inte tydliggjord, utan bör analyseras djupare av projektet.

Även när det gäller redovisad tid i projektet finns skillnader mellan könen, både totalt sett och inom delprojekten. Hittills, dvs i mars 2022, har de inskrivna deltagarna totalt redovisat 6223 timmar i Försteg. Här finns sedan påtagliga skillnader mellan könen. Genomsnittsdeltagaren har redovisat 94 timmar. Siffran för kvinnor är 49 timmar och för män 137 timmar. Detta gäller för projektet som helhet. Skillnaden är sedan störst i Valdemarsvik där de 5 deltagande männen hade redovisat i snitt 103 timmar och de 20 kvinnorna i snitt hade redovisat 19 timmar. Även i Söderköping är skillnaden påtaglig. I detta delprojekt har deltagande män redovisat i snitt 143 timmar och kvinnor i snitt 99 timmar.

Genom fördjupande uppgifter från SCB kan deltagarnas karaktäristik beskrivas ytterligare. Uppgifterna som används avser deltagare som rapporterats till SCB från projektets start t o m 2022-01-11, vilket i nuläget är senast tillgängliga datum för SCB:s analys av deltagarstatistik från projekt inom Socialfonden. Av tabellen nedan framgår att det vid denna tidpunkt fanns 42 personer i SCB:s uppföljningsdata som redovisats som deltagare i Försteg. I detta avseende bör det poängteras att det endast är möjligt att ta del av uppgifter för projektet som helhet. Någon uppdelning mellan delprojekten är inte möjlig att göra.

	Kvinnor		Män		Båda könen	
Totalt antal deltagare	16	38%	26	62%	42	100%
Varav:						
Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	0	0%	3	12%	3	7%
Långtidsarbetslösa	0	0%	3	12%	3	7%
Under 25 år	6	38%	14	54%	20	48%
Över 54 år	0	0%	0	0%	0	0%
Ingen ISCED	1	6%	5	19%	36	14%
Med primärskole- (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	6	38%	15	58%	21	50%
Med gymnasie- (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	9	56%	6	23%	15	36%
Med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	0	0%	0	0%	0	0%
Deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar	9	56%	12	46%	21	50%
Deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar och som har försörjningsansvar för barn.	4	25%	0	0%	4	10%
Deltagare som är ensamstående och har försörjningsansvar för barn.	3	19%	0	0%	3	7%
Deltagare med utländsk bakgrund	3	19%	0	0%	3	7%
Personer med funktionsnedsättning	3	19%	11	42%	14	33%

Av tabellen framgår att en mycket liten andel av deltagarna, och ingen av deltagande kvinnor, har varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen som arbetslösa vid tillfället för inskrivning. Hälften av deltagarna har varit under 25 år. Detta gäller i något högre utsträckning för män (54 procent) än för kvinnor (38 procent). Ingen av deltagarna har varit över 54 år.

När det gäller deltagarnas utbildningsnivå kan vi konstatera att det finns skillnader mellan de kvinnor och män som har deltagit i projektet. Bland kvinnorna är det 38 procent som har genomgått grundskola som sin högsta avslutade utbildningsnivå. Motsvarande nivå för männen är 58 procent. Kvinnor (56 procent) har i sin tur i större utsträckning än män (23 procent) avslutade gymnasiestudier. Ingen av deltagarna har en avslutad högskoleutbildning. Å andra sida konstaterar vi att 14 procent av deltagarna helt saknar slutförd utbildning på någon nivå. I denna kategori återfinns i första hand män, där var femte deltagare (19 procent) återfinns i denna kategori.

Vi konstaterar vidare att hälften (50 procent) lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar. I detta avseende är situationen jämförbar mellan kvinnor (56 procent) och män (46 procent). När det handlar om deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar och som har försörjningsansvar för barn är det emellertid endast kvinnor (25 procent) som återfinns i denna kategori.

Det framgår att en mycket liten andel av deltagarna totalt sett har utländsk bakgrund och att detta endast avser deltagande kvinnor (19 procent). Observera att denna analys bygger på deltagarredovisning för perioden före att insatsen Försteg lätt svenska påbörjades. Därmed kommer den kommande deltagarredovisningen sannolikt visa på en högre andel deltagare med utländsk bakgrund. Detta kommer att analyseras i den kommande slutrapporten.

Avslutningsvis konstaterar vi att en tredjedel av deltagarna i Försteg har någon form av funktionsnedsättning. Det innebär i detta sammanhang att de har en funktionshinderkod hos Arbetsförmedlingen. I detta avseende är det en stor skillnad mellan män (42 procent) och kvinnor (19 procent).

Omedelbara resultat vid avslut

Nästa steg i uppföljningen handlar om deltagarnas status i förhållande till arbete och studier när de avslutar sitt deltagande i projektet, det som inom Socialfonden kallas för omedelbara resultat. I målsättningarna för Försteg anges att 80 procent av deltagarna i projektet ska uppleva en positiv stegförflyttning närmare arbetsmarknaden eller studier.

Vidare anges att 50 procent av deltagarna efter projektet ska ha en planering för nästa steg mot arbete eller studier. Enligt projektets deltagarredovisning till SCB uppgick antal avslutade deltagare t o m mars 2022 till 14 personer. När det gäller deltagarnas status vid avslut så redovisas detta i förhållande till de uppsatta målen för projektet. Hur resultaten för Försteg, totalt och fördelat på de två delprojekten, ser ut redovisas i tabellen nedan.

Av tabellen framgår att 14 deltagare har avslutats tom mars 2022, varav 5 kvinnor och 9 män. Av dessa 14 deltagare är 5 i Valdemarsvik och 9 i Söderköping. Den främsta avslutsorsaken är "annat" (57 procent av avslutade). Efter detta kommer "praktiserar"

(21 procent). En deltagare (7 procent) har avslutats till studier och en deltagare till arbete (7 procent). Här kan vi konstatera att kvinnor (80 procent) är överrepresenterade bland avslut till "annat" i förhållande till män (44 procent), medan män (33 procent) är överrepresenterade i förhållande till kvinnor (0 procent) bland de som avslutats till "praktiserar".

	Valdemarsvik						Söderköping						Totalt					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
Antal avslutade	4	80%	1	20%	5	100%	1	11%	8	89%	9	100%	5	36%	9	64%	14	100%
Varav:																		
- arbetar som anställd	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	13%	1	11%	0	0%	1	11%	1	7%
- arbetar i egen verks.	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
- studerar	1	25%	0	0%	1	100%	0	0%	0	0%	0	0%	1	20%	0	0%	1	7%
- har lärlingsplats	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
- praktiserar	0	0%	1	100%	1	100%	0	0%	2	25%	2	22%	0	0%	3	33%	3	21%
- söker arbete	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	13%	1	11%	0	0%	1	11%	1	7%
- annat	3	75%	0	0%	3	100%	1	100%	4	50%	5	56%	4	80%	4	44%	8	57%

Underlaget ovan bygger på ett litet antal individer och dessa resultat kommer naturligen att förändras i takt med att fler deltagare avslutas. Därför kommer analysen att fördjupas mot projektets slutfas, då även med hjälp av kompletterande uppgifter från SUS. Det är emellertid redan nu intressant och angeläget att uppmärksamma de mönster som syns i deltagarredovisningen när det gäller kvinnor och män.

Genomförande och utveckling

Deltagarnas berättelser

Gemensamt för deltagarna är att de mått dåligt och befunnit sig i ett omfattande utanförskap innan de fått kontakt och stöd från Försteg. Skolan har för många varit problematisk. De har hamnat utanför, blivit isolerade och lidit av psykisk ohälsa.

Deltagarna är generellt mycket nöjda med det stöd som de får från Försteg. De blir sedda och lyssnade på. De hamnar i ett sammanhang där det får vara sig själva, de får börja på den nivå som de klarar av samt att det får kännas att det räcker. I nästa steg börjar de bidra genom att utföra sysslor på gården, i växthuset eller på fritidslagret. Då får de möjlighet att lyckas utifrån sina egna förutsättningar, vilket gör att deras självkänsla växer och de kan ta fler steg framåt i sin utveckling.

”Här får man en chans att lappa ihop sig själv!”

Det praktiska arbetet är viktigt och arbetsuppgifterna passar bra. Miljön på arbetsplatserna fungerar bra. På hästgården beskriver deltagarna t.ex. att de trivs med djuren, men också med människorna. Det finns också en mängd olika arbetsuppgifter, som deltagarna kan arbeta med. Allt från direkt djurkontakt, till att städa och underhålla i ladugården och i den övriga verksamheten, samt att det även finns möjlighet att få arbeta med fordon och maskiner.

Förutom att deltagarna trivs med arbetsuppgifterna berättar de hur de trivs med både personal och andra deltagare. Hos personalen finns i grunden både en stor kunskap om målgruppens behov och ett bra bemötande. Deltagarna berättar hur de känner gemenskap och att det är någon som bryr sig om dem och hur de mår. De berättar även att det är okej att man har en dålig dag. Det är okej att må dåligt och att man är välkommen ändå. Det är hela tiden någon som bryr sig om, både personal och andra deltagare. I gruppen jobbar man aktivt med att alla ska känna sig delaktiga och att det ska fungera för var och en.

”Ibland anpassar vi gruppstorleken eller går och äter på andra tider i matsalen om det är någon tycker att det är jobbigt med stora grupper. Ibland drar vi ner volymen på radion om någon är ljudkänslig.”

När deltagarna börjar må bättre och får ett ökat självförtroende får de möjlighet att ta ett ökat ansvar. Ett exempel som flera deltagare berättar om är det de blir en form av handledare till nya deltagare. Inom områden där de känner sig trygga får de ansvar att visa de nya deltagarna hur det ska göras, vilket stärker både den nya och den lite mer erfarna deltagaren. Deltagarna involveras också hela tiden i planeringen av sin egen arbetsdag och därigenom också sin rehabilitering. Det ger en känsla av kontroll och delaktighet.

Den anställda personalen lyfts fram som en mycket viktig del i deltagarnas berättelser. Personalen blir en trygg vuxenkontakt, vilket många av deltagarna saknar. Personalen har också en helhetssyn på deltagarnas livssituation, vilket gör att de hjälper till med det som behövs. Det kan vara allt från att lyssna om någon har behov av att prata, till

att hjälpa till i kontakter med vården eller myndigheter. Personalen upplevs både som ett bra stöd och som en vän. Deltagare beskriver att bemötandet från personalen på Försteg skiljer sig från andra stödsatser och myndighetskontakter.

”Att prata med någon på SOC känns mer som att prata med en robot.”

”Går man till SOC är det bara lagar och regler och papper som gäller.”

Personalen på Försteg beskrivs mer som både en samordnare och en livscoach, vilken hjälper och motiverar deltagaren att utvecklas framåt. Eller som en deltagare uttrycker det:

”Jag har haft Mats. Alla behöver en Mats som hjälper till, stöttar och förklarar.”

Deltagarna beskriver hur de snabbt börjar känna sig som en del av gruppen. Flera berättar hur kul det är att gå till jobbet, men också att det är roligt att sitta och fika med gruppen och prata om allt möjligt. När deltagarna utvecklas blir personalen också den trygga länken till ett nästa steg, exempelvis kontakten med Arbetsförmedlingen.

Förutom det psykiska måendet och att deltagarna beskriver att dom tycker att det är roligt att gå till jobbet, så påverkas även det fysiska måendet. De får struktur på dagarna, kommer upp på morgonen, äter på mer regelbundna tider och aktiverar sig mer fysiskt. Den fysiska aktiviteten sker både genom de dagliga arbetsuppgifterna och genom att de pratar om vad som är bra för hälsan. Några deltagare berättar att de har en utmaning att gå 7 000 steg om dagen. Några berättar också att dom har börjat träna tillsammans med andra deltagare i Försteg och att det är en trygghet att träna tillsammans med gruppen.

Deltagarna berättar att de nu ser en framtid. Det finns en plan och en framtidstro. Flera deltagare berättar om att de ska på studiebesök och att dom börjar förbereda sig på att arbeta hos en riktig arbetsgivare.

Synpunkter från personal och representanter för ledningen

Projektkompetens och förankring

Utvärderarna har i en särskild utredning beskrivit bakgrunden till varför Region Östergötland valde att avbryta sitt deltagande i projekt Försteg, samt vilka konsekvenser det har fått. Vid uppföljande intervjuer inför denna delrapport och genom observationer under uppdragets gång kan utvärderarna konstatera att projektet fortfarande påverkas av den inledande processen. Den korta ansökningstiden gjorde att ansökan inte var förankrad i den omfattning som hade behövts. Arbetet skedde även med personal som var relativt oerfaren av att arbeta med ESF-projekt, trots att det fanns erfaren personal i kommunerna. Denna personal var dock upptagen med annan verksamhet och kunde vid den tiden inte stödja projektet. Dock användes extern kompetens för att stödja i arbetet med ansökan, vilket sannolikt var en framgångsfaktor för att få projektet godkänt av ESF.

När projektet väl startade fanns det externa kompetensstödet inte kvar samt att projektägaren och huvudprojektledaren var relativt oerfarna av Socialfonden. I delprojekten fanns inte heller någon omfattande ESF-kompetens, varken hos

delprojektledare eller hos administratörer. Detta är något som påverkat projektets förmåga att planera, genomföra och administrera sin egen verksamhet och att få en fungerande projektekonomi. Under projekttiden har det skett ett lärande och projektet har utvecklats i positiv riktning, men det är utvärderarnas uppfattning att projektet fortfarande påverkas. Exempelvis har projektet vid två tillfällen inte fått underlag för utbetalning godkända av ESF. Underlagen har dock kunnat rättats till.

Gränssnittet mellan projektets ekonomi och kommunernas ordinarie ekonomi har inledningsvis varit oklar. De ekonomiska rutinerna har dock förtydligats under projekttiden. Nu är projektets personalkostnader, övriga kostnader och intäkter tydligt avgränsade i förhållande till kommunens ordinarie driftsekonomi. Under projekttiden har även ett dokument, "Projektrutiner för projekt Försteg", tagits fram för att förtydliga rutiner och underlätta för personalen. Dokumentet definierar roller och ansvar inom projektet, specifika rutiner för respektive delprojekt, hur tidrapportering ska ske för både personal och medarbetare samt rutiner för mötesstrukturer, dokumentation m.m.

Ytterligare en bidragande orsak till att konsekvenserna för projektet har blivit långvariga är att gränssnittet mellan projektet och kommunernas ordinarie verksamheter har varit oklar. Det råder exempelvis en begreppsförvirring där begreppet "försteg" används i olika betydelser i förhållande till projektet, kommunernas ordinarie verksamheter och samordningsförbudets plattformsverksamhet. Därutöver har det under en längre tid varit svårt att få en tydlig delprojektägare för delprojektet i Valdemarsvik. Sammantaget har ovanstående påverkat den övergripande framdriften av projektet.

Verksamheten är förankrad i teorin

Det är ingen slump att de lokala verksamheterna bland annat består av två hästgårdar och ett växthus. Det finns en kunskap bland personalen och hos de lokala projektägarna att naturunderstödd och djurunderstödd rehabilitering passar målgruppen. Därutöver arbetar personalen utifrån BIP-forskningen och använder sig av BIP-indikatorer för att följa deltagarnas stegförflyttningar och deras progression mot arbete och studier samt deras mående. Kunskap från uppföljningen av BIP-indikatorerna används av personalen för att analysera, skapa lärande och utveckling.

Lokala verksamheter vs målgruppens behov

Deltagarna i projekt Försteg står mycket långt från arbetsmarknaden. Vissa har varit mycket isolerade och har svårt att hantera kontakt med okända människor. Deras arbetsförmåga är också låg eller mycket låg. Det är därför viktigt att de lokala verksamheterna som byggs upp är väl anpassade efter individernas behov. Exempelvis behövs arbetsuppgifter som var och en kan utföra i eget tempo och efter egna förutsättningar. Små grupper, lugn miljö och ett bemötande så att deltagarna känner sig sedda och respekterade. När utvärderarna besöker verksamheterna i både Valdemarsvik och Söderköping kan vi på ett mycket tydligt sätt se att verksamheterna motsvarar dessa behov och förutsättningar. Dessutom är verksamheterna bemannade av personer som både är kunniga och har en stor vilja att deltagarna ska få lyckas. Därutöver har kommunerna valt att bygga upp verksamheter inom bland annat djur- och naturnära rehabilitering samt växthus och ett fritidslager. I alla verksamheter finns en stor variation av arbetsuppgifter, möjligheter att arbeta i sitt eget tempo och en stor förståelse och medmänsklighet i förhållande till deltagarnas situation och behov.

Analys och rekommendationer

Ledning och styrning

Ledning och styrning har varit en utmaning under hela projektets gång. Allt från arbete med ansökan, under analys- och planeringsfasen och under genomförandefasen. Inledningsvis fanns en allt för låg kunskap hos projektägaren/Samordningsförbundet kring ESF och att driva stora projekt. Det fanns även interna förtroendeproblem inom samordningsförbundets organisation i förhållande till parternas representanter. Generellt har det funnits en allt för låg kunskap hos ledningen kring ESF och hur den ekonomiska modellen inom Socialfonden fungerar. Detta har skapat stora utmaningar i projektet. De är fortfarande svårt för personalen att förstå ekonomin i projektet, vilket påverkar det dagliga arbetet.

I lokala styrgruppen har det varit svårt att få rätt personer med rätt mandat att finnas med. Framför allt gäller detta Valdemarsvik. Där har den lokala delprojektägaren inte varit tillräckligt närvarande och delprojektledaren varit inlånad från annan kommun under stor del av projektet. Denna otydlighet kring ekonomi och ledarskap har försatt projektet i många svåra situationer.

Delprojekt Norrköping valde att hoppa av från projektet på grund av omfattande problem med ledning och styrning. Men även delprojekten i Valdemarsvik och Söderköping har haft betänkligheter kring om de skulle vara kvar i projektet eller inte.

Deltagarna får ett bra stöd

Trots att projektet har haft stora utmaningar avseende ledning och styrning är det utvärderarnas bedömning att deltagarna får ett bra stöd. Verksamheterna i sig är väl anpassade till målgruppens behov. Därutöver är de bemannade med personal som har ett stort engagemang för att deltagarna ska få ett bra liv och få en chans att lyckas.

Individuell anpassning och horisontella principer

Alla verksamheter som byggts upp inom projekt Försteg är små. Det betyder att det hela tiden finns en mycket personlig relation mellan deltagare och personal, men också deltagare emellan. Bemötandet och den gemenskap som finns i grupperna är väldigt varm och inkluderande. Den mellanmänniskliga kontakten får ett stort utrymme i verksamheten. Alla får vara med efter sina egna förutsättningar och har man en dålig dag är de okej. Genom att verksamheterna är små och att det finns en stor mängd arbetsuppgifter finns goda möjligheter att hitta en individuellt anpassade lösningar som deltagarna är nöjda med. Mycket tid läggs även på att stödja deltagarnas totala livssituation. Det kan innebära att man hjälper till i myndighetskontakter eller i kontakten med vården. Det kan även innebära att man stöttar i att hantera sin vardag och relationer med familjen. Därigenom möter personalen deltagarna på den plats i livet där de befinner sig och hjälper dem att hitta en väg framåt där de kan utvecklas och må bra. Däremot finns behov att projektet ser över anledningarna till de stora

skillnaderna mellan kvinnor och män. Denna analys och diskussion behöver även innefatta personal hos de organisationer som remitterar deltagare till projektet. På så sätt säkerställer projektet att det inte finns strukturella skillnader i hur remittenterna ser på projektet i förhållande till kvinnliga och manliga deltagare.

Rekommendationer

Utifrån de erfarenheter som utvärderarna har fått under arbetet med projekt Försteg och utifrån vår mångåriga erfarenhet av att utvärdera insatser inom välfärden, både kopplat till samordningsförbund och ESF, lämnar vi härmed ett antal rekommendationer. Vår förhoppning är att våra rekommendationer ska leda till diskussioner inom projektet, styrgruppen och berörda parter, så att arbetet med att stödja målgruppen kan utvecklas ytterligare.

- Kunskap om ESF och om att driva projekt är väsentliga för att kunna lyckas. Detta var mycket tydligt i inledningen av projektet. Vi kan konstatera att det har skett en positiv utveckling, men att det fortfarande är viktigt att säkerställa denna baskompetens. Utvärderarna rekommenderar därför projektägaren och de lokala delprojektägarna att tillsammans säkerställa kompetens inom projektledningen under den kvarvarande projekttiden. Detta är viktigt både för driften under den kvarvarandeprojekttiden och för möjligheterna att skapa tillvaratagande och implementering av den kunskap, den struktur och de arbetssätt som har byggts upp under projektets genomförande. Den operativa verksamheten med deltagarna måste helt enkelt kunna känna trygghet kring ekonomin och vilka förväntningar som finns på projektet.
- Det är utvärderarnas bedömning att de lokala verksamheter som har byggts upp fungerar väldigt bra. Vi rekommenderar därför att de lokala delprojektledarna och delprojektägarna, i samråd med Samordningsförbundet, säkerställer att dessa verksamheter kan finnas kvar för att stödja målgruppen även efter projekttidens slut. Särskilt vill vi lyfta fram behovet av att hitta en lösning angående hästgården i Valdemarsvik, eftersom det är upphandlad tjänst.
- I den tidiga analysen av projektets deltagaruppföljning finns påtagliga skillnader i projektets utfall och resultat när det gäller kvinnor och män. Framför allt tycks kvinnor redovisa betydligt mindre tid i projektet än män. I linje med projektets ambitioner kring jämställdhetsintegrering rekommenderar utvärderingen därför att projektet i det fortsatta arbetet uppmärksammar och analyserar de mönster som framkommit. Detta är angeläget för att skapa likvärdiga förutsättningar för ett lyckat resultat för både kvinnor och män i projektet.
- Enligt kunskap från BIP-forskningen är matchningen mot arbete och studier en av de absolut viktigaste delarna för att skapa progression och stegförflyttningar inom arbetslivsinriktade rehabilitering. I projekt Försteg är det i dagsläget allt för få avslutade deltagare för att vi ska kunna göra en relevant bedömning av hur matchningsarbetet i Försteg fungerar. Men vi vill ändå lyfta fram behovet av att projektet arbetar aktivt under den kvarvarande projekttiden med att utveckla matchningsarbetet och bygga upp de samverkansstrukturer som behövs, exempelvis med Arbetsförmedlingen. Men

eftersom målgruppen för Försteg står mycket långt från arbetsmarknaden behöver samverkansstrukturer även säkerställas internt i kommunen, t.ex. till arbetsmarknadsenheter, KAA, Daglig verksamhet samt till Samordningsförbundets övriga insatser.

Jonas Huldt

Payoff AB

Joakim Tranquist

Tranquist Utvärdering AB